

ÉDES HAZÁM – ÉDES ANYANYELVEM

Anyanyelvi hétpróba – 2012

1. JÁTÉKOS KÖLTÉSZET

A költők nyelvi játékaiknak egyik vidám példája Szabó T. Anna Nemzetközi medveinduló c. költeménye. Hallgassuk meg a verset!

(A foglalkozás kezdetén a gyerekek egy kártyát kapnak, amelyen a Nemzetközi medveinduló egy-egy versszaka szerepel. Az azonos magánhangzót tartalmazó versikék alkotnak egy csoportot.

Csoportalakítás után a költemény első versszakát a foglalkozásvezető mutatja be, majd a csoportok egy-egy versszakkal folytatják a felolvasást.)

Forrás: Szabó T. Anna: Tatok tatok – 88-90. oldal / Magvető Kiadó, 2012

2. CSUPA MAGÁNHANGZÓ

Találjátok ki a magánhangzók alapján a szavakat! (Pörgős szóbeli játék.)

Játékok	Megfejtés	Mesebeli kifejezések	Megfejtés
A – I Á – A O Á	Adj király katonát!	O O Á	boszorkány
A – E – A I	Csapt le csacsi!	A A A	fabatka
O I Ó	Dominó	É E Ű – Á Á	hétfejű sárkány
Ó – A Í – O Ó	Kő, papír, olló	I Á I A O	királykisasszony
Á Á O Ú	Számháború	Ű É	tündér
U Ó I O A	Ugróiskola	A Á A	varázslat
Ű – A – A A I A	Űsd a harmadikat!	A O Ú – Á A	vasorrú bába
Sportágak	Megfejtés	Hangszerek	Megfejtés
É O O	jégkorong	Á A	brácsa
Ű O O A	műkorcsolya	Ö Ö O	csörgődob
Ö U A	öttusa	U O A	fuvola
Ö A A	röplabda	Ö Ö U A	köcsögduda
I O Ú Á	szinkronúszás	A Ö Ö	nagybögő
Á O U Á	távolugrás	O I A	trombita
I A O	triathlon	A Á Ű	vadászkürt
Közlekedési eszközök	Megfejtés	Madarak	Megfejtés
Ö O O A	görcsolya	Ö Ö I I A	bölömbika
E É Á	kerékpár	Ű E Ű E	fülemüle
É A Ó	léghajó	A A A É	kanalasgém
Á A A Ó	szárnyashajó	Ö Ö E	ökörsem
E É O A	személyvonat	I E A	siketfajd
O I U	trolibusz	É I E E	széncinege
I A O	villamos	Ö Ö E	vörösbegy

3. ESZPERENTE SZAVAK

Harmadik fejtörőnkben csupa „E” betűs kifejezések szerepelnek. A meghatározások alapján találjátok ki a szavakat! (Szóbeli játék.)

rövid, prémes télikabát	<i>bekecs</i>
férfi utónév	<i>Benedek, Elek, Endre, Gergely, Kelemen, Lehel, Levente, Vendel</i>
egészségügyi vagy lelki problémával küszködik	<i>beteg</i>
pálinkafőzéshez erjedő gyümölcs	<i>cefre</i>
építkezéshez használt kötőanyag	<i>cement</i>
női utónév	<i>Csenge, Emese, Eszter, Lenke</i>
gyümölcs	<i>cseresznye, eper, egres, meggy</i>
beszédes, csacska	<i>cserfes</i>
hazai település	<i>Debrecen, Eger, Kemence, Keszthely, Szeged, Szentes, Szerencs</i>
jármű kerekének sérülése	<i>defekt</i>
lekvárral vagy túróval töltött, főtt tészta	<i>derelye</i>
napszak	<i>este</i>
sok dologhoz értő, ügyes kezű ember	<i>ezeremester</i>
védekezésre vagy támadásra alkalmas eszköz	<i>fegyver</i>
szín	<i>fekete</i>
növényiek összegyűjtésére és a talaj egyengetésére való, fésűszerűen fogazott, nyeles eszköz	<i>gereblye</i>
csúcsban végződő eszköz	<i>hegyes</i>
kérkedik, dicsekszik	<i>henceg</i>
sértés levágásával és feldolgozásával foglalkozó személy	<i>hentes</i>
sarkvidéki emlős	<i>jegesmedve</i>
színpadi (vagy farsangi) öltözet	<i>jelmez</i>
hazai porcos hal	<i>kecsege</i>
háziállat	<i>kecske</i>
levert, szomorú	<i>kedvetlen</i>
elhunyt személy iránti tisztelet	<i>kegyelet</i>
embertelen, kíméletlen, kint okozó személy	<i>kegyetlen</i>
díszes, talpas ivópohár	<i>kehely</i>
férjhez menő lány hozománya	<i>kelengye</i>

hangot ad a gólya	<i>kelepel</i>
iskolai feladat, tanulnivaló	<i>lecke</i>
hernyóból fejlődő állat	<i>lepke</i>
mohamedán templom	<i>mecset</i>
nagyobb víztároló uszodában vagy strandon	<i>medence</i>
járművek útvonalát és indulási idejét tartalmazó lista	<i>menetrend</i>
fiatalasszony	<i>menyecske</i>
kisebb balszerencse	<i>pech</i>
sült hús	<i>pecsenye</i>
aprólékosan foglalkozik valamivel	<i>pepecsel</i>
magányosan élő, idejét vallási elmélkedéssel töltő személy	<i>remete</i>
hónapnév	<i>szeptember, december</i>
kedvezően ható, véletlen esemény	<i>szerencse</i>
bűnelkövető személy	<i>tettes</i>
ébresztőóra	<i>vekker</i>

4. **BETŰTURMIX**

A variáció

Állítsátok össze a felsorolt betűkből egy-egy foglalkozás nevét! (Írásbeli feladat közös ellenőrzéssel.)

Á O Ó Ő L N P	<i>ápolónő</i>	E I K K M O S T U Z	<i>kozmetikus</i>
A A L O S S Z T	<i>asztalos</i>	Á K N O Ö R S T Y V	<i>könyvtáros</i>
Á C K R S U Z	<i>cukrász</i>	Á L M N O R	<i>molnár</i>
A A E F K S Z	<i>fazekas</i>	Á O P S S T	<i>postás</i>
E É É K M N Ő P R S Y	<i>kéményseprő</i>	L O Ó T T Ű Z	<i>tűzoltó</i>

B variáció

Állítsátok össze a felsorolt betűkből egy-egy tárgy nevét! (Írásbeli feladat közös ellenőrzéssel.)

B D N Ö Ő R	<i>bőrönd</i>	A Á C K L N N Y	<i>nyaklánc</i>
É É F K N P Y	<i>fénykép</i>	Á D E M N R S Z	<i>rendszám</i>
E E F F G K O	<i>fogkefe</i>	A L L R O Ó T T T	<i>tolttartó</i>
Á Á H I K S T Z	<i>hátizsák</i>	G É K L Ó Ö R T U	<i>ugrókötél</i>
Á I N R T Ű Y	<i>iránytű</i>	E É F Í K S T V Z	<i>vízfesték</i>

C variáció

Állítsátok össze a felsorolt betűkből egy-egy sportág nevét! (Írásbeli feladat közös ellenőrzéssel.)

Á B I K Ó R S Z	birkózás	A A B D É I K L Z	kézilabda
Á C C E G L N S S	cselgáncs	A A Á B D G L R S Ú	labdarúgás
Á Á H S S T Ú Z	hátúszás	A Ö S T T U	öttusa
É G G J K O O N R	jégkorong	E I N S T Z	tenisz
A Á D Í K R S V V	kardvívás	A A B D I Í L V Z	vízilabda

D variáció

Állítsátok össze a felsorolt betűkből egy-egy madár nevét! (Írásbeli feladat közös ellenőrzéssel.)

A B B I K L M Ö Ö	bölgömbika	A Á G G I Ó R R S	sárgarigó
E E F L L M Ü Ü	fülemüle	E E É G L R S Y	seregély
A Á D É G J M R	jégmadár	A D E F I J K S T	siketfajd
E K M Ö Ö R S Z	ökörsem	G I I Í Ó R V Z	vízirigó
A Ó Ő P S Z	őszapó	B E G Ö Ö R S V Y	vörösbecs

5. SZÓTAGOLÓ

Játsszunk tovább a hazánkban élő növények nevével! Számoljátok meg, hány szótagból állnak a felsorolt szavak! (Szóbeli játék)

báránypirosító	6 szótag	lisztes kankalin	5 szótag
békatutaj	4 szótag	lónyelvű csodabogyó	7 szótag
boldogasszony papucs	7 szótag	medvehagyma	4 szótag
csengettyűvirág	5 szótag	mocsári nefelejcs	6 szótag
csillagos májmoha	6 szótag	odvas keltike	5 szótag
csinos árvalányhaj	6 szótag	pettyegetett tüdőfű	7 szótag
egyhajúvirág	5 szótag	piros madársisak	6 szótag
erdei ciklámen	6 szótag	szártalan bábakalács	7 szótag
farkasölő sisakvirág	8 szótag	szőszös ökörfarkkóró	7 szótag
gyermekláncfű	4 szótag	tarka koronafürt	6 szótag
hólyagos habszegfű	6 szótag	turbánliliom	5 szótag
kék szamárkenyér	5 szótag	tündérfátyol	4 szótag
királydinnye	4 szótag	üstökös gyöngyike	6 szótag
királyné gyertyája	6 szótag	vadgesztenye	4 szótag
leánykökös	5 szótag	vitészvirág	4 szótag

6. SZÓCSIGA

Egy-egy irodalmi mű olvasása közben gyakran találkozhattok olyan kifejezésekkel, amelyeket ma már sajnos ritkábban használunk, pedig beszédünket, írásunkat választékosabbá tehetnénk ezekkel. Tegyük próbát! Vajon megtaláljátok-e a szócsigában a meghatározásoknak megfelelő szavakat?

Megfejtés:

Tiszteletreméltó öregember.	aggastyán
Magol, szóról szóra gépiesen tanul.	bifláz
Bámulatot keltő, káprázatos mutatvány vagy teljesítmény.	bravúr
Ünnepélyesen bemutat.	celebrál
Tapintatos, illedelmes.	diszkrét
Kiemelkedő, kitűnő, elsőrendű.	eminens
Lépcső.	grádics
Nyurga, hórihorgas férfi.	langaléta
Ujjatlan, bő köpönyeg, körgallér.	malaclopó
Bélyegző, pecsét.	stempli
Szalmafonatú, tál alakú kosár.	szakajtó
Gyógykezelés, kúra, gyógy mód.	terápia

7. TÁRLAT

Ebben a játékban olyan szavakat kell kitalálni, amelyek utolsó szótagja a „TÁR”. (Szóbeli játék.)

Üveges, fedett hintó / Órmótlan, régimódi kocsi	batár
A pásztorok munkáját segítő legényke.	bojtár
Csapatjátékban támadó játékos.	csatár
Nagyúr kocsija előtt lovagló kísérő.	fullajtár
Üzenetet, parancsot továbbító személy.	futár
Hat húrral rendelkező pengetős hangszer.	gitár
Földterület széle. / Országokat választ el egymástól. / Szélső érték.	határ
10 000 m ² földterület.	hektár
Lószerszám része. / Nadrág vagy szoknya vállpántja.	kantár
Méhek tartására való, ládaszerű tárgy.	kaptár
Mesterségéhez nem értő, rossz munkát végző személy.	kontár
Könyvek és információk rendszerezett őrzésére létesített intézmény.	könyvtár
Az égbolt és a földfelszín találkozásának vonala.	látóhatár

Tárgyak számszerű kimutatása	leltár
Fontos iratok őrzésére létesített intézmény.	levéltár
Csak limlomot tartalmazó helyiség.	lomtár
Növény, a magjából sárgásbarnás, pépes ízesítő készül	mustár
Az év napjait és azok tulajdonságait tartalmazó könyv, notesz vagy lap.	naptár
Templom része, a szertartások bemutatásának helye.	oltár
Kabátok, sálak, kalapok ideiglenes őrzésére szolgáló helyiség.	ruhatár
Tej tárolására szolgáló kisebb dézsa.	sajtár
Híres, felkapott színész vagy énekes.	sztár
Harcias ázsiai népcsoport.	tatár
Vallásos ének.	zsoltár
	naptár
Fizetésre használt helyiség	pénztár

+ 1 NYELVI TRÉFA

Alkossatok öt „öszvérszót” a megadott minta alapján. (hazai állat + az állatnév utolsó szótagjával kezdődő szó.) Az egyik kifejezéshez írjatok egy tréfás, egyszerű, lexikonszerű magyarázatot is! (A csapatoknak segítségül adhatunk egy-egy könyvet a hazai állatokról.)

Pl.: vadmacska + kabala = vadmacskabala

BETŰTURLIX

Állítsátok össze a felsorolt betűkből egy-egy foglalkozás nevét!

1.	Á O Ó Ő L N P
2.	A A L O S S Z T
3.	Á C K R S U Z
4.	A A E F K S Z
5.	E É É K M N Ő P R S Y
6.	E I K K M O S T U Z
7.	Á K N O Ö R S T Y V
8.	Á L M N O R
9.	Á O P S S T
10.	L O Ó T T Ű Z

BETŰTURLIX

Állítsátok össze a felsorolt betűkből egy-egy tárgy nevét!

1.	B D N Ö Ő R
2.	É É F K N P Y
3.	E E F F G K O
4.	Á Á H I K S T Z
5.	Á I N R T Ű Y
6.	A Á C K L N N Y
7.	Á D E M N R S Z
8.	A L L R O Ó T T T
9.	G É K L Ó Ö R T U
10.	E É F Í K S T V Z

BETŰTURMIX

Állítsátok össze a felsorolt betűkből egy-egy sportág nevét!

1.	Á B I K Ó R S Z
2.	Á C C E G L N S S
3.	Á Á H S S T Ú Z
4.	É G G J K O O N R
5.	A Á D Í K R S V V
6.	A A B D É I K L Z
7.	A A Á B D G L R S Ú
8.	A Ö S T T U
9.	E I N S T Z
10.	A A B D I Í L V Z

BETŰTURLIX

Állítsátok össze a felsorolt betűkből egy-egy madár nevét!

1.	A B B I K L M Ö Ö
2.	E E F L L M Ü Ü
3.	A Á D É G J M R
4.	E K M Ö Ö R S Z
5.	A Ó Ő P S Z
6.	A Á G G I Ó R R S
7.	E E É G L R S Y
8.	A D E F I J K S T
9.	G I I Í Ó R V Z
10.	B E G Ö Ö R S V Y

SZÓCSIGA

Keressétek meg a szócsigában a meghatározásoknak megfelelő szavakat!

Tiszteletreméltó öregember.

Magol, szóról szóra gépiesen tanul.

Bámulatot keltő, káprázatos mutatóvány vagy teljesítmény.

Ünnepélyesen bemutat.

Tapintatos, illedelmes.

Kiemelkedő, kitűnő, elsőrendű.

Lépcső.

Nyurga, hórihorgas férfi.

Ujjatlan, bő köpönyeg, körgallér.

Bélyegző, pecsét.

Szalmafonatú, tál alakú kosár.

Gyógykezelés, kúra, gyógymód.

Írjunk hát egy medve-dalt!
Minden medve tudja majd,
minden medve megtanulja,
két perc múlva fejből fújja:
medve-dal, medve-dal,
amit minden medve hall!

Árjánk hát ágy mádvá-dált,
ámát mándán mádvá várt!
Mándán mádvá mágtánáljá,
kát párc málvá fájbál fájjá –
mádvá-dál, mádvá-dál,
mándán mádvá tádjá már!

Erjenk het egy medve-delt,
melyben medve kedve telt,
menden medve megtenelje,
ket perc melve fejből fejje:
medve-del, medve-del,
menden medve tedje mer!

Írjink hit így midvi-dílt,
imilyit i midvi írt!
Mindin midvi migtinilji,
kit pirc milvi fijbil fijji,
midvi-díl, midvi-díl,
mindin midvi tidji mír!

Orjonk hot egy modvo-dolt,
molyon o modvo kotolt!
Mondon modvo mogtonoljo,
kot porc molvo fojból fojjo,
modvo-dol, modvo-dol,
molyot o modvo dolol !

Örjönk höt ögy mödvö-dölt,
ömölyöt ögy mödvö költ!
Möndön mödvö mögtönöljö,
köt pörc mölvö föjből főjjö,
mödvö-döl, mödvö-döl,
dölölöm ö ködvödör'!